

Л. А. Білоконенко,

канд. філол. наук, доц.,

Криворізький державний педагогічний університет,

доцент кафедри української мови

ЛІНГВОКУЛЬТУРНЕ ПОЛЕ КОНФЛІКТУ

У статті схарактеризовано лінгвокультурне поле конфлікту, проаналізовано базові поняття, які використовують науковці для характеристики конфлікту; умотивовано наукове потрактування конфліктного спілкування як комунікативного явища, що становить певний сегмент української лінгвокультури. Фокусується увага на міжпредметних, міжмовних, внутрішньомовних аспектах тлумачення конфлікту у площині українською лінгвокультури.

Ключові слова: конфліктна комунікологія, лінгвокультура, конфлікт, конфліктна взаємодія, конфліктна комунікація.

Сучасна наукова думка визнає: вивчення конфліктів зумовлене реальністю явища. Власне уявлення про конфлікт є в кожній людині, яка має щодо нього свої переконання, погляди. Усе, що його супроводжує (причини, умови виникнення, стадії розвитку, способи врегулювання, тактики сторін), – у сфері особливої уваги дослідників. Тривалий час (до середини ХХ ст.) конфлікт не визначали як окремий об'єкт дослідження, нерідко був лише частиною інших філософсько-соціологічних і психологічних концепцій.

Першою працею з конфліктології в пострадянській Україні є навчальний посібник О. Бандурки та В. Друзя «Конфліктологія» [3]. Важливою подією стало видання підручників «Загальна конфліктологія» (І. В. Ващенко, С. П. Гиренко, Р. А. Хамаліян [5]) та «Конфліктологія» за ред. проф. Л. М. Герасіної, М. І. Панова [6]. Значна кількість праць вітчизняних і зарубіжних конфліктологів, зосередження уваги наукової громади на психологічних, політичних, юридичних, філософсько-соціологічних аспектах доводять важливість упорядкованого розуміння його сутності, законів буття.

Основа будь-якого конфлікту – неузгодженість, протистояння, зіткнення інтересів сторін. Поняття «конфлікт» співвідноситься з широким колом подій і не належить певній галузі знань. Конфлікт є явищем міждисциплінарним, актуальним для багатьох наукових сфер, він належить до числа значущих факторів людського життя, тож результати його вивчення можуть бути узагальнені й об'єднані в широку систему конфліктологічних знань.

Нові ідеї зумовили розбудову теоретичних засад аналізу конфлікту у площині поєднання лінгвістики з іншими науками. Конфліктна комунікація відтепер посідає важливе місце в системі понять, пов'язаних з оцінкою результативності комунікативного процесу. Проте рівень її усвідомлення ще недостатній для формування чіткої концепції.

Актуальність дослідження зумовлена потребами розбудови української конфліктної комунікології, а саме: окреслення зв'язку конфліктної комунікації з українською лінгвокультурою. **Мета:** схарактеризувати лінгвокультурне поле конфлікту. **Завдання:** 1) проаналізувати базові поняття, які використовують науковці для характеристики явища; 2) дослідити концептуальне поле конфлікту в українській мові.

До сьогодні кількість досліджень конфлікту в різних сферах науки має нерівномірний характер. У західній конфліктології особливо ретельний аналіз проводять соціологи, психологи, філософи, вони активно звертаються до питань закономірностей його розвитку, співвідношення категорій «суперечність» і «конфлікт», до понять «моральний конфлікт», «конфлікт як естетична категорія», «концепція соціального конфлікту». У радянській психології приділяли увагу суб'єктивному оцінюванню, переживанням людини як складникам конфлікту. Аналізуючи сучасні тенденції у вивченні конфлікту, психологи роблять висновок: сьогодні психологія є розгалуженою системою різних знань, тож намагатися осягнути цей стан справ – спроба, приречена на критику, а провідні дослідження конфліктів орієнтовано на практичну роботу з ними.

Умови радянської дійсності гальмували як теоретичні дослідження, так і практичну роботу з ними. Зараз в Україні конфліктологічна наука активно організовується. Формування вітчизняної конфліктології відбувається внаслідок розвитку її різних напрямів. Цей процес супроводжує проведення міжнародних конференцій, симпозіумів, тренінгів; створення аналітичних центрів (у 1993 році розпочав роботу Київський центр політичних досліджень і конфліктології); моніторингові розвідки науковців Інституту соціології НАН України, Інституту психології НАПН України, підготовка фахівців із проблем прогнозування й розв'язання конфліктів. Сучасний розвиток української науки про конфлікт базується на результатах досліджень багатьох галузей знань. Праці вітчизняних психологів спрямовані на усвідомлення практичних проблем виникнення й розв'язання міжособистісних конфліктів у різних сферах життєдіяльності особи (Г. В. Антонов [1], О. П. Макаревич [15], Г. А. Пальм [16]), психології індивіда з позиції вияву

внутрішньоособистісного конфлікту (Т. Ю. Гущина [8], О. І. Савін [17]), фахівці зосереджені й на питаннях психологічного консультування, психотерапії (Н. Ф. Каліна [13]) тощо. Публікація монографій, підручників, посібників заповнює поле вітчизняної системи конфліктологічних знань.

На початку ХХІ ст. соціологи заговорили про лінгвоконфліктологію, пояснюючи: це новий напрям соціолінгвістичних досліджень, він вивчає взаємовідношення мов, розглядає мовні риси міжкультурних конфліктів. Соціолог О. А. Даниленко зазначає: «Мова конфлікту потребує комплексного дослідження з позицій лінгвоконфліктології, лінгвосоціології, соціолінгвістики. Завдяки аналізу мови конфлікту ми можемо виявити узгодженість або неузгодженість інституціональної й повсякденної площини соціальних взаємодій. При цьому лінгвоконфліктологічний підхід реалізують у рамках лінгвосоціології, виходячи за її межі в область конфліктології» [9, с. 91]. Лінгвоконфліктологія виявляє цілісну картину комунікативної поведінки людини й людської спільноти. Нова наукова область на стику соціології, культурології, психології, теорії комунікації і власне лінгвістики сприймається як новий напрям, затребуваний життєвою практикою. Вона проходить у вітчизняній науці етап формування й дає поштовх до нових наукових теорій.

Складним є питання про тлумачення явища. Дослідники А. Я. Анцупов, А. І. Шипілов, проаналізувавши понад 50-ти визначень, у своїй праці «Конфліктологія» зробили спробу узагальнити його трактування різними науковцями, але були змушені визнати: значна кількість формулювань демонструє або вузькість, або уразливість, тому не задовольняє опис усіх різновидів [2, с. 31–35]. Про це говорять і Л. М. Герасіна, М. І. Панов, Н. П. Осіпова, пояснюючи: основа будь-якого конфлікту – суперечність, що має системотворче значення як для окремих видів конфлікту, так і для різних рівнів їх вивчення, і таке розуміння спричиняє проблеми у тлумаченні [6, с. 6].

Не можна заперечувати доцільність спроб науковців використовувати для характеристики явища різні базові поняття. Адже сучасна теорія конфлікту ґрунтується на тому, що природі, людині, суспільству властиві біологічні, психологічні, соціальні чинники, вони породжують різноманітні конфлікти. У психологічному словнику зазначено, що конфлікт є широким поняттям, воно активно експлуатується у психології, соціології, філософії, конфліктології, інших галузях знань і тлумачиться як «актуалізована суперечність, зіткнення протилежно спрямованих інтересів, позицій, думок, поглядів суб'єктів взаємодії чи опонентів. Складність точної дефініції конфлікту пов'язана не тільки з відмінностями дисциплінарних підходів, але й із широкою системою самих конфліктів» [4, с. 212].

Філософи, соціологи, психологи, конфліктологи акцентують увагу на різних сторонах явища. По-перше, зазначають: **конфлікт – це боротьба, бій, війна, зіткнення**. Донедавна філософи, соціологи трактували конфлікт саме як результат соціальної напруженості, деструктивний вияв, для якого характерний стан боротьби, зіткнення. Наприклад, Л. А. Козер описує явище як «поведінку, що спричиняє боротьбу між протиборчими сторонами через дефіцитні ресурси й містить спроби нейтралізувати, заподіяти шкоду або усунути супротивника» [14, с. 173]. Психолог Б. І. Хасан визнає як взаємодію, коли дії, що не можуть співіснувати в незмінному вигляді, взаємно детермінують і взаємно заміняють одна одну, зумовлюючи спеціальну організацію [19, с. 33]. У такому разі увага дослідників не сфокусована на особливостях порушення міжособистісних зв'язків.

По-друге, висловлюють думку: **конфлікт – це стан дисгармонії між людьми** (групами людей). Саме ця дефініція з II пол. ХХ ст. є провідною: вона пояснює конфлікт

як стан дисонансу, неузгодженості між людьми і протиставляє згоді, гармонії, інколи консенсусу. Тлумачення конфлікту, запропоноване К. Боулдінгом, ґрунтоване безпосередньо на тому, що він є дисонансом, а протилежне йому поняття – це гармонія [21, с. 32]. О. М. Бандурка, В. А. Друзь вважають: основним результатом конфлікту є дисгармонізація стосунків індивідів [3, с. 42]. Соціолог А. Г. Здравомислов зазначає, що «конфлікт – це найважливіша сторона взаємодії людей у суспільстві <...> це форма стосунків між потенційними або актуальними суб'єктами соціальної дії, мотивація яких зумовлена суперечливими цінностями й нормами, інтересами й потребами» [12, с. 94]. На нашу думку, актуалізація такої дефініції відкриває перед дослідниками перспективний напрям для визнання взаємозалежності чинників соціально-психологічного плану, вони зумовлюють прагнення осіб співпрацювати, бачити конструктив, нові підходи до розв'язання конфліктів.

По-третє, конфлікт – *це психологічний план функціонування взаємно унеможливлених імпульсів і бажань осіб*. Зокрема, С. М. Ємельянов говорить: «Конфлікт – це стосунки між суб'єктами соціальної взаємодії, для них характерне протиборство за наявності протилежних мотивів (потреб, інтересів, мети, ідеалів, переконань) чи суджень (думок, поглядів, оцінок тощо)» [10, с. 24]. Ми розуміємо: така характеристика посилює роль внутрішніх, психологічних чинників, що провокують і поглиблюють конфлікт. Через це конфліктність особи передовсім визначають психологічні фактори, тоді як соціальні, ситуативні, характерологічні є не такими вагомими.

По-четверте, звертають увагу на конфлікт як *спосіб вияву реальних або уявних суперечностей між людьми*. Зокрема, А. Я. Анцупов та А. І. Шипілов визначають конфлікт як найгостріший спосіб розвитку суперечностей, що виникає у процесі взаємодії сторін, виявляється у протидії суб'єктів конфлікту й супроводжується негативними емоціями [2, с. 88]. Суголосною є позиція психолога Н. В. Гришиної, вона стверджує: конфлікт виникає через значущі для людей аспекти, що порушують нормальний зв'язок, а тому учасники конфлікту вдаються до певних дій для розв'язання проблеми у своїх інтересах [7, с. 9]. Політолог М. В. Цюрупа говорить: «Конфлікт – це спосіб розв'язання реальних або уявних суперечностей у процесі людської взаємодії, він формується за протидії суб'єктів конфлікту й супроводжується напруженнями емоційно-вольової сфери учасників» [20, с. 45–46]. У такому разі визначення конфлікту через категорію «суперечність» частково не враховує специфіку різних конфліктних зв'язків, різноманітність вияву явища.

Отже, конфлікт (як соціально-філософське, психологічне, етичне поняття) науковці розуміють по-різному. У цьому разі явище отримує неоднорідне усвідомлення, з інтерпретацією відповідно до спрямованості його дослідження. Ґрунтуючися на сказаному вище, висновуємо: 1) у конфлікті повинен бути перший обов'язковий компонент – це стан (або ситуація) зіткнення (протидії, протиборства); 2) для розвитку стану (або ситуації) потрібні сторони конфлікту; 3) сторонами (учасниками, конфліктантами, опонентами) можуть бути різні суб'єкти – індивіди, групи людей; 4) сторони конфлікту мають несумісні інтереси, погляди, мету тощо; 5) одна зі сторін має бажання з користю для себе змінити поведінку іншої сторони, тобто вплинути на стан (ситуацію), через що починає діяти всупереч опонентові, у чомусь зашкоджуючи йому – конфлікт виникає; 6) інша сторона, усвідомлюючи утиск своїх інтересів першою, удається до відповідних дій – конфлікт розвивається; 7) для реалізації конфліктної комунікації потрібно, аби сторони позначали свою позицію

щодо цього стану (ситуації), своє ставлення до опонента резервами мови й позамовними виявами.

Конфлікт – це стан (або ситуація) зіткнення сторін (учасників конфлікту), які мають несумісні інтереси, погляди, мету тощо, через що кожна з них діє всупереч іншій, послуговується мовними та / або позамовними засобами. З огляду на зазначене **конфліктну взаємодію** сприймаємо як процес, де відбувається мовна та / або позамовна, випадкова або спланована, прихована або відкрита, тривала або короткочасна, активна або пасивна боротьба між суб'єктами, коли вони відстоюють власні потреби. Конфліктна комунікативна взаємодія (**конфліктна комунікація**) є складником конфліктної взаємодії поряд із докомунікативною реальністю, соціально-психологічними й етно- та лінгвокультурними аспектами.

Із позиції лінгвістики поняття «конфлікт» також є багатошаровим і недостатньо чітко окресленим. Його змістова складність виявляється, з одного боку, у різноманітності парадигматичних зв'язків цієї лексичної одиниці, з іншого боку, у семантичній нечіткості лексичного значення. В українській мові ще відсутнє концептуальне поле цього поняття: воно тільки формується, ототожнюючись (нерідко безпідставно) із близькими поняттями, залежними від соціокультурного контексту.

У межах сформульованої проблеми, по-перше, звернемося до етимології слова «конфлікт». В етимологічному словнику української мови зазначено: слово «конфлікт» походить із латинської мови, де іменник *cōnflīctūs* «зіткнення, удар; боротьба, бій» є похідним від дієслова *cōnflīgo* «стикаюся; борюся, б'юся; зіштовхую, з'єдную; зіставляю», утвореного за допомогою префікса *com-* (*con-*) «з-» від дієслова *flīgo* «ударяю, зіштовхую» [11, т. 2, с. 560].

По-друге, не зайве буде зосередити увагу на витлумаченні слова в лексикографічних джерелах. Наприклад, у Британському словнику англійської мови вказано: конфлікт – це «серйозні тривалі розбіжності або суперечки; збройне протистояння; душевний стан, у якому людина відчуває зіткнення протилежних почуттів і потреб» [22]. Одинадцятитомний Словник української мови подає значення лексеми «конфлікт» як «зіткнення протилежних інтересів, думок, поглядів; серйозні розбіжності; гостра суперечка» [18, т. 4, с. 274].

У словникових дефініціях слово «конфлікт» розкривають через певні синонімічні ряди, їхні члени вирізняються семантичними відтінками і через це позбавляють єдності це поняттєве поле. У такому разі постає ще одне природне питання: як концепт «конфлікт» співвідноситься з іншими близькими поняттями і явищами життя людини: бійка, ворожнеча, незгода, протистояння, сварка тощо. Відповідь на нього доволі складна й потребує корекції розуміння змісту концептуального явища.

Структурування значень слів, які окреслюють поняття «конфлікт», між ними й тих, завдяки яким укладачі словників подають тлумачення цього слова, підводить нас до певних висновків.

По-перше, у мові є слова, які **суміщають поняття «конфлікт» та «конфліктний ризик»** (під останнім розуміємо певні непорозуміння між сторонами, вони можуть не перейти у стан конфлікту). Це «колізія» (зіткнення протилежних поглядів, прагнень, інтересів [18, т. 4, с. 223]), «незгода» (відсутність взаєморозуміння, мирних стосунків, злагоди між ким-небудь; розлад [18, т. 5, с. 314]), «нелад» (2. недружні стосунки; непорозуміння. 3. Відсутність злагодженості у чому-небудь; розлад [18, т. 5, с. 330]), «непорозуміння» (2. Взаємне нерозуміння; незгода, суперечка [18, т. 5, с. 362]), «несхвалення» (вираження осуду, заперечення чого-небудь; відсутність схвалення [18, т. 5, с. 393]), «протистояння» (дія за

значенням «протистояти», тобто бути протилежним до кого-, чого-небудь, суперечити комусь, чомусь [18, т. 8, с. 321]), «розбрат» (розлад між ким-небудь // Розбіжності в чому-небудь між кимсь, відсутність взаєморозуміння; незгода // Недружні, неприємні стосунки між ким-небудь [18, т. 8, с. 615]), «розлад» (відсутність згоди в стосунках між ким-небудь; нелад [18, т. 8, с. 721]), «тертя» (3. перев. мн., перен. незгоди, суперечки, сутички, що заважають нормальним взаєминам [18, т. 10, с. 100]).

По-друге, мова містить і слова, що **визначають певну конфліктну поведінку**. Наприклад, «бійка» (взаємне завдання ударів, побоїв [18, т. 1, с. 179]), «боротьба» (сутичка, бійка, у якій кожний із учасників намагається подужати супротивника [18, т. 1, с. 220]), «зіткнення» (дія за значенням «зіткнутися», тобто сходяться, вступати в сутичку, у бій; сходиться в бою [18, т. 9, с. 695]), «ворожнеча» (відносини й дії між ким-небудь, пройняті ненавистю, недоброзичливістю [18, т. 1, с. 740]), «війна» (організована збройна боротьба між державами, суспільними класами і т. ін. [18, т. 1, с. 669]), «протидія» (дія, спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй [18, т. 8, с. 317]), «протиборство» (дія за значенням «протиборствувати», тобто боротися проти кого-, чого-небудь, протидіяти комусь, чомусь; боротися одне проти одного [18, т. 8, с. 315]), «удар» (3. Стрімкий напад, атака / перен. Рішучі дії, спрямовані проти кого-, чого-небудь [18, т. 10, с. 385]).

По-третє, є слова, які **характеризують явище у площині саме процесу комунікації** (логічно говорити про конфлікт, що має комунікативний вияв). Зокрема, це «сварка» (гостра суперечка із взаємними докорами, образами [18, т. 9, с. 65]), «суперечка» (словесне змагання між двома або кількома особами, при якому кожна сторона обстоює свою думку, правоту [18, т. 9, с. 845]), «сутичка» (суперечка, сварка [18, т. 9, с. 860]), «чвари» (суперечки, сварки, що виникають між людьми через розбіжність у думках, поглядах [18, т. 11, с. 287]).

Висновуємо: поняття «конфлікт» є ядром лінгвокультурного поля, яке містить слова, семантично й асоціативно пов'язані з цим явищем. В українській мові поняттєве поле конфлікту можна розглядати у двох аспектах. Перший: конфлікт усвідомлюють як явище, що обов'язково породжене впливом (позамовним, мовним) на опонента («бійка», «боротьба», «зіткнення», «ворожнеча», «війна», «протидія», «протиборство», «сварка», «суперечка», «сутичка», «чвари»). Ці слова є близькою (адже іменник *conflictus* трактується саме як «зіткнення, удар, боротьба, бій») навколоядерною зоною лінгвокультурного поля «конфлікт». Другий аспект: частково у змістовому плані збігаються з концептом «конфлікт» поняття «колізія», «незгода», «нелад», «непорозуміння», «несхвалення», «протистояння», «розбрат», «розлад», «тертя», вони визначають невідповідності в інтересах, позиціях сторін, фіксують певні непорозуміння між ними, проте цей стан не обов'язково є чи буде конфліктним. Це слова віддаленої (периферійної) зони поняттєвого поля.

Перспективи дослідження. Одним із новітніх спільних об'єктів лінгвокультурології є мовна поведінка в національній культурі. Це широке поняття, проте науковці та фахівці з теорії літературної мови, теорії комунікації, соціолінгвістики сходяться в тому, що всі їх можна типологізувати. У такому разі дослідникам ще належить вивчати складники цих ситуацій, узагальнені моделі, що орієнтовані на певний лінгвокультурний стереотип конфлікту. Усі ці ситуації наповнені своїми лінгвокультурними конотаціями – співвідношеннями денотативного та образно-мотивувального аспектів значення, активізованими певними ціннісно-аксіологічними складниками комунікації.

Література

1. Антонов Г. В. Педагогічні засади запобігання і розв'язання конфліктів у навчально-виховному середовищі вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. В. Антонов. – Х., 2005. – 198 с.
2. Анцупов А. Я. Конфликтология : [учебн. для вузов] / А. Я. Анцупов, А. И. Шипилов. – М. : ЮНИТИ – Дана, 2001. – 591 с.
3. Бандурка А. М. Конфликтология : учеб. пособ. для вузов / А. М. Бандурка, В. А. Друзь. – Х. : Фортуна-пресс, 1997. – 356 с.
4. Большой психологический словарь / под ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. – М. : Прайм-Евроник, 2003. – 672 с.
5. Ващенко И. В. Общая конфликтология : [учеб. пособ.] / Ващенко И. В., Гиренко С. П., Хамалян Р. А. – Х. : Модель Вселенной, 2000. – 512 с.
6. Герасіна Л. М. Конфліктологія : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. юрид. спец.] / [Герасіна Л. М., Панов М. І., Осіпова Н. П. та ін.]. – Х. : Право, 2002. – 256 с.
7. Гришина Н. В. Психология конфликта : [монография] / Н. В. Гришина. – СПб : ПИТЕР, 2005. – 464 с.
8. Гущина Т. Ю. Внутрішньоособистісний конфлікт як фактор соціалізації студентської молоді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна психологія» / Т. Ю. Гущина. – К., 2008. – 20 с.
9. Даниленко О. А. Язык конфликта как объект лингвосоциологии / О. А. Даниленко // Социологические исследования. – 2006. – № 4. – С. 89–98.
10. Емельянов С. М. Практикум по конфликтологии / С. М. Емельянов. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2004. – 400 с.
11. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / голов. ред. О. С. Мельничук. – К. : Наукова думка. – Т. 2. – 1985. – 572 с.
12. Здравомыслов А. Г. Социология конфликта / А. Г. Здравомыслов. – М. : «Аспект пресс», 1995. – 261 с.
13. Каліна Н. Ф. Лінгвістична психотерапія : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора психол. наук : спец. 19.00.01 «Загальна психологія; історія психології» / Н. Ф. Каліна. – К., 2000. – 32 с.
14. Козер Л. А. Завершение конфликта / Л. А. Козер // Социальные и гуманитарные науки. Серия 11: Социология. – 1992. – № 4. – С. 169–179.
15. Макаревич О. П. Стиль індивідуальної поведінки військовослужбовців у міжособистісних конфліктах : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / О. П. Макаревич. – К., 1996. – 192 с.
16. Пальм Г. А. Психология личности в конфликтных ситуациях : [учеб. пособ.] / Г. А. Пальм. – Днепропетровск, 2012. – 160 с.
17. Савін О. І. Внутрішньоособистісний конфлікт як чинник делінквентної поведінки неповнолітніх : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.06 «Юридична психологія» / О. І. Савін. – К., 2012. – 20 с.
18. Словник української мови : в 11-ти т. / АН УРСР. Інститут мовознавства ; за ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1970–1980.
19. Хасан Б. И. Психотехника конфликта и конфликтная компетентность / Б. И. Хасан. – Красноярск : ИЦ «Красноярский госуниверситет», 1996. – 157 с.
20. Цюрупа М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів : [навч. посіб.] / М. В. Цюрупа. – К. : Кондор, 2004. – 172 с.

21. *Boulding K. E. Conflict and defence: A general theory* / K. Boulding. – New York : McGraw-Hill, 1982. – 213 p.

22. *British Dictionary* [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу: <http://dictionary.reference.com/browse/conflict>.

References

1. Antonov, G. V. (2005), *Teaching principles of prevention and resolution of conflicts in the educational environment of a higher educational institution* : Author's thesis [Pedagogichni zasady zapobigannya i rozv'yazannya konfliktiv u navchalno-vy`hovnomu seredovy`shhi vy`shhogo navchal`nogo zakladu : dys. ... kand. ped. nauk], Kharkiv, 198 p.

2. Antsupov, A. Ya. and Shypylov, A. Y. (2001), *Conflictology* [Konfliktologiya], YuNITI–Dana, Moskva, 591 p.

3. Bandurka, A. M. and Druz', V. A. (1997), *Conflictology* : textbook for high schools [Konfliktologiya : ucheb posob. dlja vuzov], Fortuna-press, Khar'kov, 356 p.

4. *Great psychological dictionary* [Bol'shoj psihologicheskij slovar'] (2003), Meshcheryakova, B. G., Zinchenko, V. P. (Ed.), Prajm-Evroznak, Moskva, 672 p.

5. Vashhenko, I. V., Girenko, S. P. and Hamaljan, R. A. (2000), *General Conflictology* : schoolbook [Obshhaja konfliktologija : uchebnoe posobie], Model' Vselennoj, Khar'kov, 512 p.

6. Herasina, L. M., Panov, M. I., Osipova, N. P. and other (2002), *Conflictology* : textbook for university students of legal specialties [Konfliktologija : pidruch. dlja stud. vyshch. navch. zakl. yuryd. spets.], Pravo, Kharkiv, 256 p.

7. Hryshyna, N. V. (2005), *The psychology of conflict* : monograph [Psihologija konflikta : monografiya], PITER, Sankt Peterburg, 464 p.

8. Hushchyna, T. Yu. (2008), *Interpersonal conflicts as the factor of socialization of students* : Author's thesis [Vnutrishnoosobystisnyi konflikt yak faktor sotsializatsii studentskoi molodi : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykhol. nauk], Kyiv, 20 p.

9. Danilenko, O. A. (2006), The language of conflict as an object of linguosociology [Jazyk konflikta kak ob#ekt lingvosociologii], Sociologicheskie issledovanija, Moskva, No. 4, pp. 89–98.

10. Emel'janov, S. M. (2004), *Workshop on conflictology*, 2-nd ed. [Praktikum po konfliktologii, izd. 2], PITER, Sankt Peterburg, 400 p.

11. *Etymological dictionary of Ukrainian language in 7 vols. Vol. 2* [Etymologichnyj slovnyk ukrajinskoji movy u 7 t. T. 2] (1985), Melnychuk, O. S. (Ed.), Naukova dumka, Kyiv, 572 p.

12. Zdravomyslov, A. G. (1995), *Sociology of conflict* [Sociologija konflikta], Aspekt press, Moskva, 261 p.

13. Kalina, N. F. (2000), *Linguistic psychotherapy* : Author's thesis [Linhvistychna psykhoterapiia : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora psykhol. nauk], Kyiv, 32 p.

14. Kozer, L. A. (1992), *Ending the conflict* [Zavershenie konflikta], Social'nye i gumanitarnye nauki, Ser. 11, Sociologija, Moskva, No. 4, pp. 169–179.

15. Makarevych, O. P. (1996), *Style individual behavior troops in interpersonal conflicts* : Author's thesis [Styl indyvidualnoi povedinky viiskovoslužbovtsiv u mizhosobystisnykh konfliktakh : dys. ... kand. psykhol. nauk], Kyiv, 192 p.

16. Pal'm, G. A. (2012), *Psychology of personality in conflict situations* : schoolbook [Psihologija lichnosti v konfliktnyh situacijah : uchebnoe posobie], Dnepropetrovsk, 160 p.

17. Savin, O. I. (2012), *Interpersonal conflict as a factor in juvenile delinquent behavior* : Author's thesis [Vnutrishnoosobystisnyi konflikt yak chynnyk delinkventnoi povedinky nepovnolitnikh : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykhol. nauk], Kyiv, 20 p.

18. *Ukrainian dictionary in 11 vols.* [Slovnyk ukrainskoi movy v 11-ty t.] (1973), AN URSS, Instytut movoznavstva, Bilodid, I. K. (Ed.), Naukova dumka, Kyiv, 840 p.

19. Hasan, B. I. (1996), *Conflict psychotechnics and conflict competence* [Psihotehnika konflikta i konfliktnaja kompetentnost'], Krasnojarskij gosuniversitet, Krasnojarsk, 157 p.

20. Tsiurupa, M. V. (2004), *Basics and Theory of Conflict negotiations* : schoolbook [Osnovy konfliktolohii ta teorii perehovoriv : navch. posib.], Kondor, Kyiv, 172 p.

21. Boulding, K. E. (1982), *Conflict and defence: A general theory*, McGraw-Hill, New York, 213 p.

22. *British Dictionary* (2010), available at: <http://dictionary.reference.com/browse/conflict>.

Л. А. Белоконенко,

*Криворожский государственный педагогический университет,
кафедра украинского языка*

ЛИНГВОКУЛЬТУРНОЕ ПОЛЕ КОНФЛИКТА

В статье охарактеризовано лингвокультурное поле конфликта, проанализированы базовые понятия, используемые исследователями для характеристики конфликта; мотивировано научное истолкование конфликтного общения как коммуникативного явления, которое представляет определенный сегмент украинской лингвокультуры. Фокусируется внимание на межпредметных, межъязыковых, внутриязыковых аспектах толкования конфликта в плоскости украинской лингвокультуры.

Ключевые слова: конфликтная коммуникология, лингвокультура, конфликт, конфликтное взаимодействие, конфликтная коммуникация.

L. A. Bilokonenko,

*Kryvyi Rig State Pedagogical University,
Ukrainian Language Department*

LINGUOCULTURAL FIELD OF THE CONFLICT

The article describes the linguistic and cultural field of conflict, analyzes the basic concepts used by researchers to characterize the conflict; the scientific interpretations of conflict communication as a communicative phenomenon, which is a certain segment of Ukrainian lingvoculture, are motivated. The author has established that the concept of "conflict" is the core of a linguistic cultural field, which in Ukrainian can be viewed in two aspects. First: the conflict is perceived as a phenomenon that necessarily correlates with linguistic and extralinguistic influence on the opponent. Secondly: practically, in the content plan, it is close to the understating of concept "conflict" of coincides, that define inconsistencies in the interests, positions of the parties, fix misunderstandings between them, but this state will not necessarily be conflictual. The article focuses attention on interdisciplinary, interlinguistic, intralanguage aspects of the interpretation of the conflict in the plane of Ukrainian lingvoculture.

Key words: conflict communicology, lingvoculture, conflict, conflict interaction, conflict communication.